

GUIDO ERNICKE

REORGANIZACJA ARMII SASKIEJ (ROK 1810)

Bitwy pod Saalfeld (10 października) i Jeną (14 października 1806 roku), w czasie których po stronie pruskiej walczył kontyngent około 22 000 żołnierzy saskich pod komendą generała Zezschwitza przeciwko armii napoleońskiej, wykazywały przeżycie się systemu wojskowego nie tylko w Prusach, lecz również w Saksonii.

Organizacja armii saskiej w istocie swojej pozostała od 1778 roku ta sama i daleko nie dorównywała nowej organizacji armii francuskiej. Pod względem wiekowym w armii saskiej niepomyślny był stan korpusu oficerskiego. Byli generałowie i pułkownicy, którzy mieli ponad 70 lat: „mimo dobrych właściwości wskutek wieku zupełnie nie posiadali inicjatywy” (Bucher). Inną przyczyną złego stanu armii było trzymanie się sztywnych form taktyki liniowej, jak również liczebnie słabe pułki. Mimo uwidocznienia się takiego stanu, dla rozpoczęcia działań naprawczych trzeba było jeszcze kilku lat i wypraw wojennych.

Niezależnie od siebie korespondowali generał-majorzy von Gersdorff, von Funck i Thielmann na temat złego stanu armii z saskim ministrem stanu hrabią Rzeszy von Bose. Doszli oni do tych samych konkluzji na temat istniejących braków oraz możliwości ich usunięcia, o czym von Bose poczuł się zmuszony poinformować swojego króla.

Pierwszym krokiem w stronę pozytywnych zmian było zarządzenie z 26 lutego 1809 r., według którego głównym źródłem zła było „awansowanie powyżej kapitana zależnie od ilości przepracowanych lat. Zostało to zniesione i powiadomiono armię, że awanse będą rezultatem zasług, gorliwości, fizycznej dzielności” (Schuster, Franke).

O ile Gersdorff von Funck i Thielmann przygotowywali swoje opracowania z własnej woli, to von Langenau otrzymał w październiku 1809 roku królewski rozkaz złożenia sprawozdania z właśnie odbytej wyprawy wojennej przeciwko Austrii. Także i on dostarczył dowodu na pilną konieczność reorganizacji armii. Teraz otrzymał von Gersdorff królewski rozkaz opracowania planu reorganizacji królewsko-saskiej armii. Myśli przewodnie ukończonej pod koniec 1809 roku pracy przedstawiały się następująco:

1. Armia powinna liczyć 31 000 żołnierzy.
2. Należy zwrócić uwagę na silniejsze jednostki taktyczne, a nie na słabsze.

3. Należy tworzyć dywizje, a nie tak jak poprzednio inspekcje.

4. Należy dążyć do większej współmierności wydatków na armię z dochodami państwowymi (Schuster, Francke).

Dla sprawdzenia tych propozycji powołano komisję. Składała się ona z następujących osób: minister wojny, gen. mjr von Cerrini jako prezes, gen. mjr von Dyherrn, von Funck i Thielmann, płk von Sahr (lekka piechota), mjr Förstel (piechota), kpt. Boudet (sztab generalny) i por. von Langenau jako prowadzący protokół (Schuster, Francke). Przyjęto plan Gersdorffa z małymi zmianami. Jako planowany termin wprowadzenia go przyjęto 1 maja 1810 roku.

A oto najważniejsze punkty reorganizacji saskiej armii.

„Na czele armii stoi król. Pod jego kierownictwem departament wojny prowadzili: 1) minister wojny z przyłączonymi oficerami i doradcami, 2) inny minister z rządu, odpowiedzialny za sprawy kraju i gospodarki, 3) nowo utworzony sztab generalny, 4) kolegium rady wojennej, 5) inspekcja do spraw musztry - posiadająca inspektora generalnego i kilku podinspektorów do prowadzenia spraw gospodarczych oddziałów (obecnie dział zaopatrzenia armii) i 6) generalne kolegium do spraw sądów wojennych (obecnie dział do spraw prawnych i zaopatrzenia)” (Bucher).

Armję podzielono na dywizję kawalerii i dwie dywizje piechoty. Poza tym istniały jeszcze korpusy pod bezpośrednią komendą króla, które były zwolnione z ogólnych obowiązków. Były to korpus kadetów i gwardia przyboczna Szwajcarów, jak również specjalne korpusy pod rozkazami szefa sztabu generalnego (korpus inżynierski do robót saperskich i pontonowych, pułkowa artyleria piesza z oddziałem rzemieślników, konna brygada artylerii, oddział garnizonowy z Königstein, 3. kompania półinwalidów z Waldheim, Liebenwerda i Colditz (Schuster, Francke).

W celu realizacji propozycji Gersdorffa rozwiązano cztery oddziały piechoty z powodu słabej liczebności, a żołnierzy przydzielono do pozostałych, których liczebność wzrosła do 2 073. Dwa oddziały lekkiej piechoty po 652 żołnierzy powstały z dwóch batalionów ochronnych utworzonych w 1809 roku. Dla wzmocnienia nadal istniejących ośmiu oddziałów kawalerii został rozwiązany oddział karabinierów. Dywizja kawalerii składała się z oddziału korpusu gwardyjskiego i z trzech brygad albo z dwóch pułków. Artyleria została przekształcona w jeden pułk artylerii piechoty po szesnaście kompanii albo trzy brygady, a utworzoną w 1806 roku baterię konną przemianowano w brygadę konnej artylerii i dwie baterie (Bucher).

Dalszym głęboko sięgającym przemianom poddano prowadzenie gospodarki w kompaniach. Sprawy gospodarcze zabrano kapitanom. Jako odszkodowanie podniesiono pobory sierżantów i rotmistrzów. Nastąpiły również zmiany w stosunku do wykształcenia kadry, uzbrojenia i rekrutacji. W miejsce dotychczasowego systemu zastępczego wprowadzono rekrutację krajową z komisjami

powiatowymi. Ustalono czas służby na osiem lub dziesięć lat i wprowadzono ścisłą kontrolę przestrzegania obowiązku służby wojskowej (Bucher).

Taktyka liniowa piechoty została zastąpiona przez kolumny tyralier i ich taktykę. Dzięki dostarczaniu z Suhl dobrych karabinów z przedłużonym bagnetem piechota otrzymała lepsze uzbrojenie. Strzelanie do celu stało się obowiązkowe, co dotychczas ze względów oszczędnościowych było poważnie zaniedbane (Bucher). Artyleria otrzymała kaliber połowy i zestaw ćwiczeń musztry. Kawaleria dostała nową broń (mniejsze karabiny i lekkie szable). Najmniej trzeba było reorganizować artylerię, ponieważ odpowiadała wszystkim wymogom prowadzenia wojny tego okresu.

Dla odmłodzenia korpusu oficerskiego z dwunastu generałów - dwunastu wysłano na emeryturę. Awanse miały następować według zdolności oraz dzielności w służbie, a nie według wieku. Dyscyplina w armii została na nowo ożywiona przez likwidację kija (chłosty), jak również dzięki temu, że wyżsi oficerowie uzyskali większy wpływ na kary (Bucher). Umundurowanie armii również uległo zmianie. Zastąpiono długie kurtki krótkimi, wprowadzono długie spodnie i krótkie kamasze. Zlikwidowano kapelusze w piechocie i kawalerii. Ciężka artyleria otrzymała hełmy, inni czapki. Oficerowie zaczęli nosić naramienniki.

Reorganizację udało się zasadniczo zakończyć w roku 1810. Pod jego koniec dysponowała Saksonia dobrze wyposażonym korpusem z dwudziestoma sześcioma batalionami piechoty, trzydziestoma sześcioma eskadrami kawalerii, szesnastoma kompaniami artylerii piechoty i połowej, dwiema konnymi bateriami i jednym batalionem ćwiczeniowym. Saski kontyngent odpowiadał więc wymogom militarnym armii na początku XIX wieku.

(Przekład Regina Orzełek-Bujak)

GUIDO ERNICKE

REORGANISATION DER SÄCHSISCHEN ARMEE (1810)

Der Autor stellt fest, daß die Niederlagen der preußischen und auch der sächsischen Armeen von 1806 nachdrücklich die Anachronismen im militärischen System in diesen beiden Ländern nachgewiesen haben. Die Organisation der sächsischen Armee hat sich eigentlich seit 1778 nicht geändert und war mit der neuen Organisation der französischen Armee gar nicht zu vergleichen.

Die Reorganisation der Armee wurde immer mehr notwendiger. Sie wurde zwar von etlichen Generälen und Ministern begonnen, aber schließlich hat sich davon der König selbst überzeugen lassen. Sie wurde im Jahre 1809 angefangen und 1810 durchgeführt.

Der Autor stellt ihre Voraussetzungen ihren Verlauf und die Ergebnisse dar. In der Schlußfolgerung stellt er fest: „Ende 1810 verfügte Sachsen über das gut eingerichtete Armeekorps von 26 Batallionen der Infanterie, über 36 Kavalleriestaffeln, 16 Kompanien der Infanterie- und Feldartillerie, 2 Pferdebaterien und über ein Übungsbatallion. Das sächsische Kontingent entsprach also den militären Anforderungen der Armee von den Anfängen des 19. Jahrhunderts“.